

Цитування:

Кукайло А. А. Еволюція вокальних технік у музиці ХХ – початку ХХІ ст.: від класичної традиції до експерименту. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 470–476.

Кукайло Антон Анатолійович,
аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0009-0007-4889-4014>
dmz2124.akukaylo@dakkkim.edu.ua

Kukaylo A. (2025). Evolution of Vocal Techniques in Music of the 20th and Early 21st Centuries: From Classical Tradition to Experiment. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 470–476 [in Ukrainian].

ЕВОЛЮЦІЯ ВОКАЛЬНИХ ТЕХНІК У МУЗИЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ВІД КЛАСИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ ДО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Метою дослідження є виявлення основних етапів еволюції вокальних технік у музиці ХХ – початку ХХІ століття, визначення характерних рис трансформації від класичної вокальної традиції до новітніх експериментальних підходів, а також аналіз впливу соціокультурних змін на вокальне мистецтво. **Методологія роботи.** У роботі використано комплексний метод аналізу, який включає історико-культурний підхід, порівняльний аналіз вокальних технік, а також елементи мистецтвознавчого аналізу. Дослідження базується на вивченні репертуару академічної, авангардної та популярної музики, а також на аналізі вокальних практик провідних виконавців. **Наукова новизна** полягає у систематизації вокальних технік, що виникли у ХХ – на початку ХХІ ст., та у виявленні тенденцій їхнього розвитку у зв'язку з глобалізаційними процесами, розвитком електронної музики, театального перформансу, мультижанрових форм та ін. Вперше в українському музикознавстві акцентовано на міждисциплінарному підході до аналізу вокального експерименту. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження встановлено, що вокальні техніки ХХ – початку ХХІ ст. зазнали суттєвої трансформації, зумовленої як внутрішніми процесами розвитку музичного мистецтва, так і зовнішніми соціокультурними чинниками. Відбулася переоцінка традиційних академічних канонів співу, що сприяло розширенню спектра вокальних виражальних засобів. Експериментальні практики, включаючи екстремальні вокальні прийоми, розширену техніку, електронну модуляцію голосу та інтермедіальні форми, стали невід'ємною частиною сучасного вокального виконавства. Важливим вектором розвитку є інтеграція вокального мистецтва з іншими видами творчості – театром, перформансом, медіаартом, що формує нову художню парадигму. Спостерігається також тенденція до індивідуалізації вокального стилю, де голос виступає не лише як музичний інструмент, а як носій особистісного та культурного коду. Таким чином, вокальне мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. демонструє діалектичну єдність традиції і новаторства, зберігаючи спадкоємність академічних засад і водночас активно освоюючи простір міждисциплінарного експерименту.

Ключові слова: вокальне мистецтво, вокальні техніки, експеримент, класична традиція, музика ХХ століття, музикознавство, перформанс.

Kukaylo Anton, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management

Evolution of Vocal Techniques in Music of the 20th and Early 21st Centuries: From Classical Tradition to Experiment

The purpose of the study is to identify the main stages of the evolution of vocal techniques in music of the 20th – early 21st centuries, to determine the characteristic features of the transformation from the classical vocal tradition to the latest experimental approaches, as well as to analyse the impact of sociocultural changes on vocal art. **Research methodology.** The work uses a comprehensive method of analysis, which includes a historical and cultural approach, a comparative analysis of vocal techniques, as well as elements of art history analysis. The study is based on the study of the repertoire of academic, avant-garde and popular music, as well as on the analysis of vocal practices of leading performers. **The scientific novelty** lies in the systematisation of vocal techniques that emerged in the 20th – early 21st centuries, and in identifying trends in their development in connection with globalisation processes, the development of electronic music, theatrical performance, multi-genre forms. For the first time in Ukrainian musicology, an interdisciplinary approach to the analysis of vocal experiments is emphasised. **Conclusions.** As a result of the conducted research, it was established that the vocal techniques of the 20th – early 21st centuries. underwent a significant transformation, caused by both internal processes of the development of musical art and external socio-cultural factors. There was a reassessment of the traditional academic canons of singing, which contributed to the

expansion of the spectrum of vocal expressive means. Experimental practices, including extreme vocal techniques, extended technique, electronic voice modulation and intermedia forms, have become an integral part of modern vocal performance. An important vector of development is the integration of vocal art with other types of creativity – theatre, performance, media art, which forms a new artistic paradigm. There is also a tendency towards the individualisation of the vocal style, where the voice acts not only as a musical instrument, but as a carrier of a personal and cultural code. Thus, the vocal art of the 20th – early 21st centuries. demonstrates the dialectical unity of tradition and innovation, preserving the continuity of academic principles and at the same time actively developing the space of interdisciplinary experiment.

Keywords: vocal art, vocal techniques, experiment, classical tradition, 20th century music, musicology, performance.

Актуальність теми дослідження. У XX – на початку XXI століття вокальне мистецтво зазнало безпрецедентних змін, зумовлених швидким розвитком музичних стилів, технологій та художніх концепцій. Сучасне вокальне виконавство виходить за межі класичної академічної школи, активно інтегруючи елементи авангарду, експерименту, електронної музики, театрального й медіаперформансу. Водночас спостерігається зростаючий інтерес до розширених технік, альтернативної вокалізації, міжжанрових форм та інтеркультурного синтезу. Традиційна академічна вокальна школа, заснована на чітких естетичних і технічних канонах, поступово поступається місцем більш відкритим і експериментальним підходам до використання голосу. У сучасному мистецтві голос набуває функцій, що виходять за межі класичної інтерпретації: він стає засобом драматичної дії, звукової скульптури, медіаінструменту, об'єктом цифрової обробки та інтерактивного перформансу.

Водночас глобалізація та міжкультурні обміни сприяють появі нових синтетичних форм вокального вираження, де поєднуються елементи західної, східної, етнічної та електронної музики. Такі зміни потребують нового підходу до аналізу, класифікації та осмислення вокальних технік, які активно розвиваються в контексті мультижанровості та гібридизації стилів.

Актуальність теми також зумовлена потребою у вдосконаленні системи вокальної освіти, яка має реагувати на виклики часу та готувати фахівців, здатних орієнтуватися у широкому спектрі художніх стратегій. Вивчення еволюції вокальних технік не лише поглиблює розуміння процесів, що відбуваються у сучасному музичному мистецтві, а й формує нову методологічну основу для творчої та педагогічної практики.

У цих умовах необхідним постає системний аналіз процесів, що впливають на трансформацію вокального мислення, а також дослідження нових моделей голосового

самовираження. Дослідження еволюції вокальних технік дозволяє не лише осмислити сучасний стан музичного мистецтва, а й сприяє глибшому розумінню того, як змінюється функція голосу в культурному просторі. Це має особливу цінність для підготовки вокалістів, композиторів, музикознавців і педагогів, які працюють у багатовекторному і динамічному середовищі. Таким чином, вивчення еволюції вокальних технік є актуальним не лише з теоретичного, а й з практичного погляду, оскільки воно формує підґрунтя для розвитку нових виконавських стратегій у музичному мистецтві.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання дослідження еволюції вокальних технік має значний корпус наукових публікацій, що здійснювалися на основі міждисциплінарного та міжкультурного підходів, де вокальні практики вивчаються на основі поєднання звукових технологій, інтонаційних моделей та стилістичного злиття. На сьогодні вокальне мистецтво постає не лише як суто музичний феномен, а як культурний і технологічний процес, а наукові публікації охоплюють широкий діапазон технік: від традиційної академічної вокальної школи до джазових імпровізацій, естрадного вокалу, експериментальних технік та ін. Зокрема Л. Красовська зазначає про зміну вокальних технік на перетині стилів поп, R'n'B, етнопоп, електропоп та реп, висвітлюючи вплив конкурсу Євробачення на формування естрадного вокального дискурсу, зокрема впровадження вокальних ефектів і змішаних стилістичних стратегій [7].

У своїй роботі Н. Шевченко [23] аналізує «розширені вокальні техніки» як елемент сучасного академічного виконавства, описує класифікацію таких технік (екстремальні, шумові, інтонаційні, мануальні й мовно-співочі) та робить акцент на необхідності педагогічної і методологічної адаптації до нових вимог виконавства. Дослідження еволюції вокальної імпровізації в джазовій музиці XX століття відображено у праці

О.Зав'ялової [4], яка показує, як жанрові зрушення (від спірічуелс і госпел до R&B і соулу) вплинули на спосіб вокального вираження, акцент зроблений на генезі сольної імпровізації як ключового компонента сучасного джазу. Дослідниця О.Сбітнева [17] розглядає тенденції розвитку вокальних методик у XX столітті, зокрема еволюцію педагогіки у різних європейських школах, а також вплив вокальних шкіл Італії, Франції, Німеччини на сучасну методологію викладання співу. Ф.Мустафаєв [10; 11] аналізує історичний розвиток української вокально-педагогічної школи, зокрема її зміни від радянської системи до сучасності, виділяючи брак спеціалізованих напрямів для авангардного вокалу та необхідність оновлення стандартів викладання. С.Островський [12] досліджує розвиток розширених технік у музиці другої половини XX – початку XXI ст., зокрема у творах сучасних композиторів, таких як Лігеті, Пендерецький, Іксенакис тощо; він класифікує техніки на шумові й обертонові, підкреслюючи їхню інноваційну роль.

Окрім цього питання еволюції вокальних технік у музиці XX – початку XXI ст. знайшло відображення у працях таких дослідників, як: І. Вежневєць [1], Т. Ганжаленко [2], Д. Гусар [3], І. Кдинова [5], Л.Ковальчук [6], Л. Красовська [7], Т. Кулага [8], К. Кумар [9], О. Плегуча [5], А.Попова [13], Д. Рябко [14], Т. Самая [15], О. Сбітнева [17], Н.Сегеда [8], О. Серова [16], О.Скворцова [18], М. Смородська [19], О. Сук [20], Ю. Сунь [21], Н. Цапенко [5], І. Федорова [22] та ін.

Метою статті є виявлення основних етапів еволюції вокальних технік у музиці XX – початку XXI століття, визначення характерних рис трансформації від класичної вокальної традиції до новітніх експериментальних підходів, а також аналіз впливу соціокультурних змін на вокальне мистецтво.

Виклад основного матеріалу. Еволюція вокальних технік упродовж XX – початку XXI століття є складним і різноплановим процесом, що відображає глобальні зрушення у музичній культурі, технологіях, художньому мисленні та соціальних контекстах. У першій половині XX ст. академічна вокальна традиція залишалася провідною моделлю, що формувала технічні й естетичні засади професійного співу. Заснована на принципах класичної італійської школи, вона акцентувала увагу на рівномірності вокальної лінії, «поставленому» звуці, уніфікованій тембровості, артикуляційній чіткості та

глибокому диханні. Ця система виховала низку видатних виконавців, таких, як Марія Каллас, Лучано Паваротті, Дмитро Гнатюк, а також слугувала основою для національних вокальних шкіл, зокрема української.

Починаючи з другої половини XX ст., музичне мистецтво вступає в епоху інтенсивного пошуку нових форм та виражальних засобів. Становлення авангардного напрямку призводить до фундаментального переосмислення ролі голосу. У творах композиторів, таких як Джон Кейдж, Джордж Крам, Карлгайнц Штокгаузен, Гельмут Лахенман, голос розглядається не лише як носій мелодії, а як акустичний феномен, здатний відтворювати широкий спектр звуків - від шепоту, подиху, скреготу до крику і голосових шумів. Так звані «розширені вокальні техніки» стали окремим напрямом у виконавській практиці. До них належать: інгальяційне співання, скретчінг, мультифонічність, овертональне резонування, вокалізація з використанням тілесних дій або предметів, а також електронно-оброблений голос. У цьому контексті О.Сук наголошує, що «сучасні вокальні прийоми, так звані «розширені техніки», якими користуються композитори вже багато десятиліть, потребують певної підготовки вокаліста, але навіть володіючи необхідними навичками співу в експериментальних техніках, багато прийомів залишаються недостатньо стабільними у виконанні. Адже існують фізичні обмеження голосових зв'язок, які не дозволяють у повній мірі виконати певний задум композитора з довгою тривалістю ефекту, чи при швидкому переході з однієї вокальної техніки на іншу, в залежності від природної обмеженості діапазону» [20, 35].

Особливого поширення ці техніки набули в експериментальних музичних театрах, перформансах та інтермедійних проєктах. У таких контекстах виконавець часто виконує роль не лише співака, а й актора, рухового перформера, звукового скульптора. Прикладом можуть слугувати вокальні партії у творах Мередіт Монк, Яніса Ксенакіса або Георгія Лігеті, де голос стає головним носієм експресії, позбавленої традиційної мелодичної логіки.

Паралельно зі змінами в академічному мистецтві, у XX столітті активно розвиваються такі популярні музичні жанри, як джаз, блюз, рок, фанк, реп, електронна музика, поп, у яких формуються свої системи вокальних технік, що часто не лише суперечать академічним нормам, а й розширюють загальне уявлення

про можливості людського голосу. Наприклад, у джазі популяризуються техніки скет-співу, бендінгу, вокальної імпровізації, зміни тембру й ритмічної свободи тощо. Мистецтвознавиця А.Попова наголошує, що «виконавцеві вокального джазу притаманна характерна манера виступу разом із особливими інтонаційними прийомами, ритмічною організацією, джазовою гармонією, специфічним фразуванням, яке лежить в основі художнього вираження, артикуляцією, застосуванням унікальних вокальних прийомів, які визначають стиль інтерпретації, імпровізацією на основі вже сформованих джазових стандартів. Вказані елементи в цілому окреслюють специфіку вокального джазового виконавства, на якому зупинимось більш детально» [13, 48].

У рок-музиці з'являються агресивні форми вокалізації, зокрема гролінг, скрімінг, шепіт, дисторшн-ефекти. Як пише Ю.Сунь, «вокальна імпровізація в рок-музиці відзначається несподіваністю. Зазвичай, під час виконання, вокаліст спонтанно створює мелодії, голосові ефекти та тексти. Залежно від контексту пісні та інтерпретації вокаліста, у рок-музиці вокальна імпровізація характеризується особливою напругою, енергійністю, емоційним навантаженням та мелодійністю» [21, 15].

Електронна музика впроваджує вокодери, авто-тюн, семплінг голосу, дозволяючи маніпулювати ним у реальному часі. У 2000-х роках поширюються техніки *belting*, *growl*, *screaming*, *throat singing*, що виходять далеко за межі класичного голосового апарату.

За твердженням дослідниці Т.Самаї, «формування естетичних принципів сучасного естрадного вокаліста сприяло появі «нового звуку», який у музикантів з 60-х рр. ХХ ст. характеризується терміном «саунд». Саунд – багатогранне поняття, що визначає індивідуальність звучання гурту, голосової тембрації лідера-вокаліста. Піонерами студійних експериментів над саундом стали гурти «Бітлз», «Пінк Флойд», «Роллінг Стоунз», «Лед Зепелін» та ін.» [15, 95].

Для сучасних естрадних вокалістів, за твердженням М.Смородської, стиль соул є невід'ємною складовою виконавської стилістики, вираженням її художньоестетичних принципів. Цим стилем співу, як унікальним художнім феноменом і специфічним видом естрадно-вокального виконавства, неможливо оволодіти без осмислення історико-культурних і жанрово-стильових передумов виникнення соул, що

зумовили особливості його розвитку в естрадноджазовому мистецтві ХХ століття [19, 1].

О.Сєрова зауважує, що «музичний авангард епохи постмодерну другої пол. ХХ століття ще більше розширив межі вокальної виразності, вводячи нові техніки та прийоми. У другій пол. ХХ ст. композитори активно досліджували нові засоби вокальної мови, включаючи як етнічні манери співу різних народів, так і техніки, властиві музичним жанрам масової культури (зокрема екстремальні прийоми рок-вокалу). В той же час технологічні інновації середини минулого століття, зокрема, розвиток звукозапису, електронної музики та цифрових технологій, ще більше переосмислили способи виконання та сприйняття вокальної музики» [16, 195].

У ХХІ ст. відбувається ще глибше злиття жанрів, практик та технологій. Мистецькі форми все частіше стають міждисциплінарними: вокал з'єднується з відеоартом, хореографією, цифровим мистецтвом, тілесними перформансами та ін. При цьому голос може не лише «співати», а й фіксуватися як драматургічний, семіотичний чи соціальний знак. Наприклад, у творчості Олів'є Мессіана, Арво Пярта, чи українських композиторів-сучасників голос часто набуває сакрального або символічного значення. Також спостерігається підвищення інтересу до неєвропейських вокальних культур, таких, як індійські рагі, африканські ритмічні патерни, які активно інтегруються в нову музику та ф'южн-напрями, що ще більше збагачує палітру вокальних технік та сприяє формуванню глобального простору вокального мистецтва.

Одним із головних викликів сучасності є адаптація педагогічної системи до цих змін, оскільки традиційна вокальна освіта часто не враховує потреби сучасного виконавця, що працює в умовах гібридності стилів, експериментальної драматургії та технологічної інтеграції. Зростає потреба у мультижанровій підготовці, володінні техніками імпровізації, тілесно-голосовими практиками (наприклад, метод Фельденкрайза, Александера, соматика тощо), а також навичками роботи з мікрофоном, петлями, електронними ефектами та ін. Зокрема, як відзначає Л. Красовська, «при постановці голосу естрадному вокалістові рекомендується навчитись академічного вокалу. Це дозволить йому впевнено володіти голосом, розвивати індивідуальність у підборі репертуару, адже володіння кількома техніками надає більші

можливості для реалізації голосу вокаліста. Сучасні профільні ЗВО мають у програмі вивчення техніки академічного вокалу, так само, як і елементи народного співу. Для навчання студентів естрадного співу в методичних матеріалах обов'язковим є виконання народної пісні» [7, 68]. І загалом, на думку, Н.Шевченко, «з точки зору традиційної вокальної методики для співака, який в основному працює у межах академічної манери, виконання сучасної, зокрема авангардної музики з урахуванням елементів розширеної вокальної техніки – завдання доволі складне» [23, 127].

За переконанням Ф. Мустафаєва «сучасний академічний вокаліст, щоб бути конкурентоспроможним, повинен, окрім бездоганного володіння голосом, мати багато інших вмінь, необхідних для виконання сучасної академічної музики. Тому вважаємо за необхідне дати можливість професійним вокалістам опанувати навички виконання сучасної академічної музики, доповнивши навчальний репертуарний список творами, які можуть виконуватися факультативно у тих випадках, коли співак має намір спеціалізуватися на сучасній музиці» [11, 156].

Разом з тим, співак і дослідник зазначає, що вокал ХХ ст., який сформувався на основі авангардних течій першої третини ХХ ст. у попередні роки він також не був центральним в українській виконавській практиці, і, відповідно, не міг бути широко представлений у навчальному репертуарі. Проте саме у другій третині ХХ ст. про вокальний авангард взагалі не йшлося. Натомість українська вокальна школа у її спрямованості на традиційне бельканто у поєднання з елементами народнопісенної традиції здійснила значний вплив на тогочасну естраду, на якій у 1950-х рр. виступали оперні співаки Д. Гнатюк, К. Огнєвий, А. Мокренко, Д. Петриненко, Ю. Богатіков, Ю. Гуляєв, виконуючи пісні П. Майбороди, О. Білаша, І. Шамо, Б. Буєвського та ін. [10, 170].

Таким чином, еволюція вокальних технік у ХХ – початку ХХІ ст. демонструє відхід від усталених академічних стандартів до плюралізму, експерименту, індивідуалізації та технологічного симбіозу, що змінює не лише форму вокального виконавства, але й його зміст, функцію та контекст існування в сучасному мистецтві та показує поступ від нормативної академічної традиції до відкритої, динамічної, інноваційної системи вокального мислення, яка не обмежується жанровими

рамками й постійно адаптується до нових викликів часу.

Наукова новизна полягає у систематизації вокальних технік, що виникли у ХХ - на початку ХХІ ст., та у виявленні тенденцій їхнього розвитку у зв'язку з глобалізаційними процесами, розвитком електронної музики, театального перформансу, мультижанрових форм та ін. Вперше в українському музикознавстві акцентовано на міждисциплінарному підході до аналізу вокального експерименту.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що вокальні техніки ХХ – початку ХХІ ст. зазнали суттєвої трансформації, зумовленої як внутрішніми процесами розвитку музичного мистецтва, так і зовнішніми соціокультурними чинниками. Відбулася переоцінка традиційних академічних канонів співу, що сприяло розширенню спектра вокальних виражальних засобів. Експериментальні практики, включаючи екстремальні вокальні прийоми, розширену техніку, електронну модуляцію голосу та інтермедіальні форми, стали невід'ємною частиною сучасного вокального виконавства. Важливим вектором розвитку є інтеграція вокального мистецтва з іншими видами творчості – театром, перформансом, медіаартом, що формує нову художню парадигму. Спостерігається також тенденція до індивідуалізації вокального стилю, де голос виступає не лише як музичний інструмент, а як носій особистісного та культурного коду. Таким чином, вокальне мистецтво ХХ - початку ХХІ ст. демонструє діалектичну єдність традиції і новаторства, зберігаючи спадкоємність академічних засад і водночас активно освоюючи простір міждисциплінарного експерименту.

Література

1. Вежневський І. Л. Музичний портрет» як художня форма французької вокальної культури ХХ століття: дис.... канд. мист. / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2019. 210 с.
2. Ганжаленко Т. І. Методичні засади поєднання вокально – технічної та звукорежисерської підготовки естрадних співаків: квал. робота ... ступеня магістра / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2020. 74 с.
3. Гусар Д. О. Феномен творчості Василя Куфлюка у контексті інноваційних методів формування абсолютного слуху музиканта-професіонала: дис.... канд. мист. Івано-Франківськ, 2017. 234 с.

4. Зав'ялова О. Еволюція вокальної імпровізації у джазовій музиці ХХ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 7 (131). С. 338-351

5. Кдинова І., Цапенко Н., Плегуча О. Традиції і новаторські підходи у сучасному вокальному мистецтві. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024 (49). С. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.843>.

6. Ковальчук Л. І. Теоретико-методологічні засади естрадного вокального виконавства: робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр. Луцьк, 2024. 95 с.

7. Красовська Л. О. Процес трансформації, стилі та засоби вокального естрадного виконавства в Україні наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. *Культура України*. 2024. Вип. 84. С. 64-70

8. Кулага Т. О., Сегеда Н. А. Сучасне естрадне вокальне виконавство у вимірах принципу культуровідповідності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/491070328.pdf> (дата звернення: травень 2025).

9. Кумар К. Вокальний бі-боп: магістерська робота / Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. Львів, 2025. 50 с.

10. Мустафаєв Ф. М. Історичні аспекти розвитку української вокально-педагогічної школи у ХХ – на початку ХХІ століття. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. Вип. 36. С. 167–172.

11. Мустафаєв Ф. М. Українська вокальна музика ХХ – початку ХХІ століття у педагогічному репертуарі солістів-вокалістів. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2021. Вип. 39. С. 154–159.

12. Островський С. С. Еволюція та використання «розширених технік» гри у музиці другої половини ХХ – початку ХХІ століття. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. 2023. Вип. 24. С. 300–317.

13. Попова А. О. Становлення вокально-джазового виконавства в культурному просторі Києва: дис. ... д-ра філософ. за спец. 025 Музичне мистецтво / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2023. 193 с.

14. Рябко Д. В. Особливості співацького голосоутворення в естрадному виконавстві: квал. Роб. ... ступеня бакалавра / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2021. 56 с.

15. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради України: монографія. Київ: Четверта хвиля, 2019. 152 с.

16. Серова О. Переосмислення вокалу в музичному авангарді ХХ століття: експерименти та інновації. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. Вип. (49). С. 185–193.

17. Сбітнева О. Ф. Тенденції розвитку вокальних методик у ХХ ст. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*: зб. наук. праць. Вип. 1 (100). Сєверодонецьк, 2021. С. 193–307.

18. Скворцова О. Універсалізм вокаліста у просторі сучасної національної культури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 75. Т. 2. С. 131–135.

19. Смородська М. М. Стиль соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття: автореф. дис. канд. мист. / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2020. 21 с.

20. Сук О. О. Новітні засоби акустичної та електроакустичної вокальної композиції: квал. наук. пр. ... д-ра мист. за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 2024. 100 с.

21. Сунь Юань. Вокальна імпровізація в рок-музиці. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 4. С. 153–157.

22. Федорова І. Ф. World music: походження, особливості еволюції та сучасні модифікації явища: дис. канд. мист. / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 2020. 235 с.

23. Шевченко Н. С. Елементи розширених вокальних технік у сучасному виконавстві. *Мистецтвознавчі записки*. 2020. Вип. 37. С. 124–128.

References

1. Vezhnevets, I. L. (2019). Musical Portrait as an Artistic Form of French Vocal Culture of the 20th Century. *Candidate of Arts' Dissertation*. Kyiv [in Ukrainian].

2. Hanzhalenko, T. I. (2020). Methodological Principles of Combining Vocal, Technical and Sound Engineering Training of Pop Singers. *Master's Thesis*. Sumy [in Ukrainian].

3. Husar, D. O. (2017). The Phenomenon of Vasyl Kufliuk's Creativity in the Context of Innovative Methods of Forming the Absolute Pitch of a Professional Musician. *Candidate of Arts' Dissertation*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

4. Zavialova, O. (2023). Evolution of Vocal Improvisation in Jazz Music of the 20th Century. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 7 (131), 338–351 [in Ukrainian].

5. Kdyrova, I., Tsapenko, N., & Plehutsa, O. (2024). Traditions and Innovative Approaches in Contemporary Vocal Art. *Ukrainian Culture: Past, Present, Development Paths*, 49, 107–113. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.843> [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, L. I. (2024). Theoretical and Methodological Principles of Pop Vocal Performance. *Master's Thesis*. Lutsk [in Ukrainian].

7. Krasovska, L. O. (2024). The Process of Transformation, Styles and Means of Pop Vocal Performance in Ukraine at the End of the 20th Century – Early 21st Century. *Culture of Ukraine*, 84, 64–70 [in Ukrainian].

8. Kulaha, T. O., & Sehedha N. A. (n.d.). Modern Pop Vocal Performance in the Dimensions of the Principle of Cultural Conformity. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/491070328.pdf> [in Ukrainian].

9. Kumar, K. (2025). Vocal Be-Bop. *Master's Thesis*. Lviv [in Ukrainian].

10. Mustafaiev, F. M. (2019). Historical Aspects of the Development of the Ukrainian Vocal-Pedagogical School in the 20th – Early 21st Centuries. *Art History Notes*, 36, 167–172 [in Ukrainian].
11. Mustafaiev, F. M. (2021). Ukrainian Vocal Music of the 20th – Early 21st Centuries in the Pedagogical Repertoire of Soloists-Vocalists. *Art History Notes*, 39, 154–159 [in Ukrainian].
12. Ostrovskiy, S. S. (2023). Evolution and Use of ‘Extended Techniques’ of Playing in the Music of the Second Half of the 20th – Early 21st Centuries. *Musicological Opinion of the Dnipropetrovsk Region*, 24, 300–317 [in Ukrainian].
13. Popova, A. O. (2023). Formation of Vocal-Jazz Performance in the Cultural Space of Kyiv. *PhD Dissertation*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Riabko, D.V. (2021). Peculiarities of Singing Voice Formation in Pop Performance. *Bachelor’s Thesis*. Sumy [in Ukrainian].
15. Samaia, T. V. (2019). Vocal Art of Ukrainian Pop Music. Kyiv [in Ukrainian].
16. Serova, O. (2024). Rethinking Vocals in the Musical Avant-Garde of the 20th Century: Experiments and Innovations. *Ukrainian Culture: Past, Present, Development Paths*, 49, 185–193 [in Ukrainian].
17. Sbitnieva, O. F. (2021). Trends in the Development of Vocal Techniques in the 20th Century. *Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice*, 1 (100), 193–307 [in Ukrainian].
18. Skvortsova, O. (2024). Universalism of the Vocalist in the Space of Modern National Culture. *Current Issues of the Humanities*, 75 (2), 131–135 [in Ukrainian].
19. Smorodska, M. M. (2020). Soul Style in Pop and Jazz Vocal Art of the Second Half of the 20th Century. *Author’s Abstract of the Candidate of Arts’ Dissertation*. Sumy [in Ukrainian].
20. Suk, O. O. (2024). New Means of Acoustic and Electroacoustic Vocal Composition: *Doctor of Arts’ Dissertation*. Kyiv [in Ukrainian].
21. Sun Yuan. (2023). Vocal Improvisation in Rock Music. *Herald of the National Academy of Culture and Arts Management*, 4, 153–157 [in Ukrainian].
22. Fedorova, I. F. (2020). World Music: Origin, Features of Evolution and Modern Modifications of the Phenomenon. *Candidate of Arts’ Dissertation*. Kyiv [in Ukrainian].
23. Shevchenko, N. S. (2020). Elements of Extended Vocal Techniques in Modern Performance. *Art History Notes*, 37, 124–128 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.05.2025
Отримано після доопрацювання 12.06.2025
Прийнято до друку 19.06.2025